

PUBLISKAS PERSONAS NEATBILSTOŠAS RĪCĪBAS AR FINANŠU LĪDZEKĻIEM IETEKME

IMPACT OF INAPPROPRIATE OPERATIONS WITH FINANCIAL RESOURCES BY A PUBLIC PERSON

Elīna Pankrate, Mg. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante

Summary

The purpose of this paper is to analyse the consequences and effect of inappropriate and unlawful management of financial resources and property by a public person. A management of financial resources and property by a public person is primarily assessed in the context if its action in the field of private law – by participating in commercial activities. This paper summarises the information about the effect and consequences brought about by operations with financial resources and property of public person by unlawful involvement in commercial activities, which the Competition Council has established in its practice.

Atslēgvārdi: publiskas personas finanšu līdzekļi un manta, nelikumīga rīcība ar publiskas personas finanšu līdzekļiem un mantu, publiskas personas nepamatota komercdarbība.

Keywords: financial resources and property of a public person, unlawful operations with financial resources and property of a public person, an unlawful commercial activity of public person.

Ievads

Vērtējot, vai publiskas personas, iesaistoties komercdarbībā, ir ievērojušas Valsts pārvaldes iekārtas likuma¹ 88. pantā noteiktos nosacījumus, bieži tiek jautāts, kādu gan kaitējumu publiska persona varētu būt radījusi, iesaistoties komercdarbībā nepamatoti. Valda arī uzskats – apstākļi, ka publiska persona iesaistījies komercdarbībā un uzsākusi, piemēram, sniegt sabiedriskās ēdināšanas vai apbedīšanas pakalpojumus, ir sabiedrības interesēs, jo bieži vien publiskā persona šos pakalpojumus piedāvā lētāk salīdzinājumā ar privāto komersantu – tātad pirmšķietami tiek pieņemts, ka sabiedrībai tas ir finansiāli izdevīgāk, jo par šiem pakalpojumiem publiskās personas kapitālsabiedrībai persona var maksāt mazāk. Šāds viedoklis netieši pauž uzskatu, ka publiska persona jebkādos apstākļos varētu iesaistīties komercdarbībā un likumā noteiktie nosacījumi ir lieki, kā arī likumā noteikto nosacījumu ievērošanai nav nozīmes, jo nekādas nelabvēlīgas sekas vai kaitējumu publiskas personas komercdarbība nerada.

¹ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002.

Šajā rakstā tiek aplūkota publiskas personas rīcības ar finanšu līdzekļiem ietekme tieši kontekstā ar tās rīcību privāto tiesību jomā – dibinot kapitālsabiedrību vai iegūstot līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā,² tātad veicot komercdarbību.

Tā kā Konkurences padome savā praksē ir plaši vērtējusi, kādu ietekmi un sekas finanšu līdzekļu izlietošanas kontekstā rada publisku personu iesaistīšanās komercdarbībā, rakstā apkopots, autore ieskatā, būtiskākais no tās praksē konstatētā, un papildus raksta ierobežotā apjoma dēļ vien cita starpā pieminēta Valsts kontroles kompetences ietvaros konstatētā nelabvēlīgā ietekme.

1. Publiskas personas rīcība ar finanšu līdzekļiem

Termins “publiska persona” šajā rakstā tiek lietots atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 1. panta 1. punktā sniegtajai definīcijai – publiska persona ir Latvijas Republika kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona un atvasinātas publiskas personas. Publiskai personai tās finanšu līdzekļi un mantu jāizmanto likumīgi un atbilstoši iedzīvotāju interesēm, tos neizšķērdējot un neizmantojot nelietderīgi. Publiskas personas jebkurai rīcībai ar finanšu līdzekļiem un mantu ir jāatbilst ārējos normatīvajos aktos paredzētajiem mērķiem, un tie jāizmanto normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.³

Pienākums izlietot finanšu līdzekļus un mantu likumīgi un atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam saista publisku personu neatkarīgi no jomas, kurā tā ar saviem finanšu līdzekļiem un mantu darbojas, – tātad publiskai personai tas ir saistošs, darbojoties gan publisko, gan privāto tiesību jomā. Tādējādi finanšu līdzekļu likumīgas un atbilstošas izlietošanas pienākums publisku personu saista, arī tai iesaistoties komercdarbībā – dibinot kapitālsabiedrību vai iegūstot līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā.⁴

Iesaistoties komercdarbībā, publiskai personai savā rīcībā ar finanšu līdzekļiem un mantu ir jāievēro arī Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktie publiskas personas komercdarbības pamati.⁵ Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā likumdevējs ir noteicis izņēmuma nosacījumus. Vismaz vienam no tiem īstenojoties, publiska persona ir tiesīga iesaistīties komercdarbībā. Kāda no nosacījumiem īstenošanās ir obligāts priekšnoteikums, lai publiskas personas caur līdzdalību kapitālsabiedrībā veikto komercdarbību uzskatītu par likumīgu. Tādējādi arī kāda no nosacījumiem īstenošanās ir obligāts priekšnoteikums, lai publiskas personas rīcību ar mantu un finanšu līdzekļiem uzskatītu par likumīgu. Līdz ar to publiskas personas pienākums ievērot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteiktos izņēmuma nosacījumus ir saistāms arī ar publiskas personas pienākumu nodrošināt tās mantas un finanšu līdzekļu efektīvu izlietošanu.

Konstatējot, ka publiska persona iesaistījies komercdarbībā, lai gan neizpildās neviens no likumā noteiktajiem izņēmuma nosacījumiem, būtu pamats arī secināt, ka publiska persona tās finanšu līdzekļus un mantu ir izlietojusi

² Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002., 87. panta pirmās daļas 3. punkts.

³ Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 19.07.1997., 2. pants.

⁴ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002., 87. panta pirmās daļas 3. punkts. Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums: LV likums. Pieņemts 19.07.1997., 2. panta trešā daļa.

⁵ Turpat.

nelikumīgi – neesot finanšu līdzekļu un mantas izlietošanas pamatam. Tā kā valsts pārvaldei ir jādabojas sabiedrības interesēs,⁶ tad nelikumīga un mērķim neatbilstoša finanšu līdzekļu izlietošana būtu uzskatāma par rīcību, kas neatbilst sabiedrības interesēm.

Lai novērstu nepamatotu publiskas personas iesaistīšanos komercdarbībā un tādējādi arī novērstu nepamatotu finanšu līdzekļu vai mantas izlietošanu, likumdevējs ir noteicis publiskai personai pienākumu izvērtēt savu paredzēto rīcību, ietverot arī ekonomisko izvērtējumu.⁷ Veicot šādu ekonomisko izvērtējumu, publiskai personai būtu arī jāvērtē, vai tās paredzētā rīcība ar mantu un finanšu līdzekļiem būs likumīga un ekonomiski pamatota un atbildīs ārējos normatīvajos aktos paredzētajiem mērķiem. Neveicot šādu izvērtējumu vispār vai veicot to nepilnīgi vai kļūdaini un iesaistoties komercdarbībā nepamatoti, publiska persona potenciāli neefektīvi un ekonomiski nepamatoti izlietos savus finanšu līdzekļus un mantu.

Kapitālsabiedrības dibināšana vai līdzdalības iegūšana jau esošā kapitālsabiedrībā nenoliedzami ir saistāma ar finanšu līdzekļu vai mantas izlietošanu jeb to ieguldīšanu kapitālsabiedrībā – tās pamatkapitālā. Turpmāk šajā rakstā tiks aplūkotas ietekme un sekas, kādas radījusi vai varētu radīt publiskas personas nelikumīga un neefektīva finanšu līdzekļu izlietošana, ko savā praksē konstatējusi Konkurences padome.

2. Konkurences padomes kompetence un secinājumi

Konkurences padome ir tiešās pārvaldes iestāde, kuras kompetencē ietilpst tostarp uzraudzība par to, kā tiešās pārvaldes un pastarpinātās pārvaldes iestādes, kā arī kapitālsabiedrības, kurās publiskai personai ir izšķiroša ietekme, ievēro pienākumu nodrošināt brīvu un godīgu konkurenci, kā arī iestādes kompetencē ietilpst atzinumu sniegšana par tirgus dalībnieku darbības atbilstību konkurenci reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.⁸ Konkurences padomes kompetencē ietilpst arī publisku personu konsultēšana par publiskas personas veikto izvērtējumu pirms kapitālsabiedrības dibināšanas vai līdzdalības iegūšanas esošā kapitālsabiedrībā⁹, vai esošās līdzdalības pārvērtēšanas.¹⁰

Darbojoties savas kompetences ietvaros, Konkurences padome sniedz atzinumus par publisku personu līdzdalību kapitālsabiedrībās, kā arī pēc savas iniciatīvas vai iestāžu lūguma sniedz viedokļus par publisku personu plānotu vai jau esošu iesaistīšanos komercdarbībā.

No Konkurences padomes izpētes rezultātā izdarītajiem secinājumiem konstatējams, ka ir šādas galvenās ietekmes vai seku riski, ko radījusi publisku personu iesaistīšanās komercdarbībā:

- 1) augsts risks deformēt konkurenci un
- 2) ilgtermiņā negatīvi ietekmēt komercdarbības vidi un patērētāju intereses.¹¹

⁶ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002., 10. panta trešā daļa.

⁷ Ibid, 88. panta otrā daļa.

⁸ Konkurences likums: LV likums. Pieņemts 04.10.2001., 4. panta pirmā daļa un 6. panta pirmās daļas 6. punkts.

⁹ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002., 88. panta otrā daļa.

¹⁰ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums: LV likums. Pieņemts 16.10.2014., 4. panta pirmā daļa.

¹¹ Konkurences padome. Publisku personu iesaiste uzņēmējdarbībā. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/publiku-personu-iesaiste-uznemejdarbiba> [aplūkots 15.03.2021.]

Turpmāk rakstā tiks aplūkoti nelikumīgas finanšu līdzekļu izlietošanas konkrēti piemēri un to radītā ietekme.

3. Reklāmas un sludinājumu publicēšana pašvaldības laikrakstā

Iecavas novada pašvaldība bija iesaistījies reklāmas (ieskaitot sludinājumus) publicēšanas tirgū pašvaldības izdotajā plašsaziņas līdzeklī (laikrakstā).¹² Tā kā konkrētajā tirgū darbojās arī privātie komersanti, bija secināms, ka pašvaldība konkrētajā tirgū komercdarbībā bija iesaistījies nepamatoti, jo neizpildījās Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteiktie izņēmuma nosacījumi publiskas personas iesaistei komercdarbībā. Līdz ar to pašvaldība savas finanšu līdzekļus savā kapitālsabiedrībā (pašvaldības laikrakstā) bija ieguldījusi un tādējādi arī tos izlietojusi nelikumīgi.

Vienlaikus bija konstatējama arī privāto plašsaziņas līdzekļu nostādīšana krietni neizdevīgākā stāvoklī un to pastāvēšanas apdraudējums jeb izešana no konkrētā tirgus nevienlīdzīgas konkurences apstākļu dēļ, jo daļa no ierobežotā reklāmas (ieskaitot sludinājumu) tirgus ieņēmumiem nonāca publiskās personas izdotā plašsaziņas līdzekļa rīcībā, kurš vienlaikus saņem finansējumu no pašvaldības budžeta. Kā papildus konkurenci kropļojošs apstāklis atzīta arī tirgus cenām neatbilstošas (zemākas) reklāmas cenu noteikšana no pašvaldībai piederoša laikraksta puses – par pašizmaksu zemāka pakalpojuma cena liedz privātajiem plašsaziņas līdzekļiem konkurēt ar pašvaldības plašsaziņas līdzekli. Tas savukārt varēja padarīt ierobežotāku un vienveidīgāku nacionālās informācijas un demokrātiskā diskursa telpu, un rezultātā tiek negatīvi ietekmētas arī privātpersonu tiesības uz vārda brīvību un informācijas pieejamību.

4. Pašvaldības kapitālsabiedrības darbība elektronisko plašsaziņas līdzekļu tirgū

Kontekstā ar iepriekš minēto cilvēktiesību ierobežojumu kā nākamais publiskas personas komercdarbības piemērs minams Talsu novada pašvaldības iesaistīšanās komercdarbībā elektronisko plašsaziņas līdzekļu tirgū (pašvaldības kapitālsabiedrība SIA “Talsu televīzija”).¹³ Lai gan pati par sevi šāda pašvaldības iesaistīšanās elektronisko plašsaziņas līdzekļu tirgū netika vērtēta kā nepamatota, tomēr kā nelabvēlīgas ietekmes faktors tika izcelts tieši vienpersoniskas līdzdalības un īpašumtiesību faktors, kā arī pašvaldības finansējums. Šo faktoru dēļ pašvaldībai ir pienākums izvērtēt un nodrošināt to, ka tā, būdama īpašniece, neietekmē kapitālsabiedrības veidotos sīžetus par pašvaldību un nodrošina veidoto sīžetu neatkarību, lai iedzīvotāji saņemtu objektīvu informāciju par pašvaldības darbu.

¹² Konkurences padomes 05.04.2019. vēstule Nr. 1.7-2/313. Pieejama: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/20190326_atbildes20vestule_iecava1.pdf [aplūkots 15.03.2021.].

¹³ Valsts kontroles 28.08.2020. revīzijas ziņojums Nr. 2.4.1-37/2019 “Kapitālsabiedrību pārvaldība Talsu novadā – apšaubāma pakalpojumu kvalitāte, pieaugošas izmaksas iedzīvotājiem un riski pieejamībai ilgtermiņā”. Pieejams: <https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/vai-talsu-novada-pasvaldiba-parvalda-kapitalsabiedrības-sekojot-tiesiskuma-un-labakas-prakses-principiem> [aplūkots 15.03.2021.].

Savukārt no Valsts kontroles konstatētajiem faktiem par nepamatotu komercdarbību un nelikumīgu publiskas personas finanšu līdzekļu izlietošanu atzīstama pašvaldības kapitālsabiedrībai dotā deleģējuma pārsniegšana – informācijas izplatīšana televīzijā arī par citām pašvaldībām, lai gan tās nav veikušas ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā, kā arī iedzīvotāju informēšana ārpus pašvaldības administratīvās teritorijas.

5. Iesaistīšanās komercdarbībā konkurences apstākļos par nesamērīgi zemu cenu

Nepamatota iesaistīšanās komercdarbībā un arī nelikumīga finanšu līdzekļu izlietošana būtu konstatējama gadījumā, ja Latvijas Republikas Saeima būtu pieņēmusi grozījumus likumprojektā “Grozījumi Veterinārmedicīnas likumā” (VSS-681, 14.07.2016., protokola Nr. 27, 26. §).¹⁴ Likumprojektā bija paredzēts, ka Pārtikas un veterinārajam dienestam izņēmuma gadījumos būtu tiesības sniegt patērētājiem suņu apzīmēšanas pakalpojumu, kuru nodrošināja arī privātie komersanti. Tādējādi publiska persona tiktu iesaistīta komercdarbībā tirgū, kas darbojas brīvas konkurences apstākļos, tātad iesaistītos komercdarbībā nepamatoti.

Tā kā bija paredzēts, ka publiska persona šos pakalpojumus sniegtu par 50–70% lētāk nekā privātie komersanti, kas nozīmēja, ka tā pakalpojumu sniegtu zem pašizmaksas, tad publiskas personas nelikumīgu finanšu līdzekļu izlietošana būtu konstatējama ne tikai kā rezultāts nepamatotai iesaistei komercdarbībā, bet arī kā pakalpojuma sniegšana par neatbilstošu cenu. Tas savukārt radītu tirgus izkropļojuma risku, samazinātu tirgus dalībnieku vēlmi un stimulus ieguldīt komercdarbības attīstībā, tajā skaitā izglītojot darbiniekus.

Lai gan varētu uzskatīt, ka pirmšķietami iespēja sabiedrībai saņemt būtiski lētāku pakalpojumu varētu palielināt pakalpojuma pieejamību patērētājiem un būtu sabiedrībai finansiāli izdevīgāka, tomēr jāņem vērā, ka vienlaikus nelabvēlīgākā konkurences situācijā tiktu nostādīti citi konkrētā tirgus dalībnieki, kā arī tiktu samazināti publiskai personai pieejamie finanšu līdzekļi citu savu pienākumu pildīšanai, kas savukārt būtu pretēji sabiedrības interesēm.

Izvērtējot šī likumprojekta ietekmi uz konkurenci, Konkurences padome papildus arī norādīja uz tiesībām uz neizkropļotu konkurenci kā uz aizsargājamu sabiedrības interesi, kā arī publiskas personas pienākumu piemērot labas pārvaldības principu, kad tā vērtē, vai iesaistīties komercdarbībā.

6. Publiskas personas mantas nodošana nomā

Par publiskas personas efektīvu, atbilstošu un ekonomiski pamatotu rīcību ar tās mantu uzskatāma arī tai piederošās mantas nodošana nomā.

Jelgavas pilsētas dome bija atjaunojusi tai piederošu vēsturisku ēku un plānoja to nodot nomā juridiskām personām uzņēmējdarbības veikšanai. Konkurences padome atzinīgi novērtēja to, ka pašvaldība, nododot ēku nomā, novērsis riskus, kas varētu rasties, ja pašvaldība pati iesaistītos komercdarbībā bez rūpīga ekonomiskā

¹⁴ Konkurences padomes 27.07.2016. vēstule Nr. 1-13/822 “Par likumprojektu “Grozījumi Veterinārmedicīnas likumā” (14.07.2016., VSS-681)”. Pieejama: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/2016_08_04_zm_grozijumi1.pdf [aplūkots 15.03.2021.].

un juridiskā izvērtējuma: negatīva ietekme uz konkurenci konkrētajā tirgū, kas ilgtermiņā var novest pie privāto uzņēmumu izstumšanas un pie nozares attīstības apstāšanās, nepietiekamas jaunu uzņēmumu ienākšanas tirgū, ierobežotām patērētāju izvēles iespējām, cenu pieauguma un publiskas personas resursu nelietderīgas izlietošanas.¹⁵ Tātad neviens no šādas nelabvēlīgās ietekmes veidiem, pašvaldībai pašai neiesaistoties komercdarbībā, nebūtu konstatējams.

Vienlaikus Konkurences padome vērsa pašvaldības uzmanību, ka ēkas nodošana nomā ir pašvaldības rīcība ar tās mantu. Tāpēc pašvaldībai, nosakot iespējamo nomas maksu, jāņem vērā arī veiktie ieguldījumi un izmaksas par ēkā esošo inventāru, kas tiktu nodots nomā. Tādējādi reālajām izmaksām atbilstoša nomas maksas noteikšana nodrošinātu, ka ēkas nomniekiem netiek radītas nepamatotas ekonomiskās un konkurences priekšrocības, kuras nebūtu pieejamas citiem privātajiem komersantiem.

7. Rīcība ar finanšu līdzekļiem, iesaistoties komercdarbībā pamatoti

Publiskas personas rīcība ar finanšu līdzekļiem var tikt vērtēta kā nelikumīga arī tad, ja pati iesaistīšanās komercdarbībā ir pamatota, jo tiek izpildīts kāds no Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmajā daļā noteiktajiem nosacījumiem, taču publiskas personas finanšu līdzekļi komercdarbībā tiek izlietoti neefektīvi un ekonomiski nepamatoti. Šādi secinājumi izdarāmi, vērtējot Konkurences padomes konstatēto par problēmām veselības aprūpes nozarē.¹⁶

No Konkurences padomes skaidrotā izriet, ka publiskām personām, kam pieder ārstniecības iestādes (kapitālsabiedrības), pirms medicīnas iekārtu vai citu specifisku un stratēģiski svarīgu ierīču iegādes ir jāizvērtē to nepieciešamība – apjoms, kādā ierīci varēs izmantot; pacientu loks, kuriem ierīci varēs izmantot; kāda ir šādu ierīču pieejamība ģeogrāfiskajā teritorijā, lai ierīču izmantošanas iespējas ģeogrāfiskajā teritorijā nepārklātos; ierīču pieejamība privātajiem komersantiem piederošajās medicīnas iestādēs; speciālistu, kuri varēs ar ierīci strādāt, esamība un ierīces cena, lai par to nepārmaksātu. Šāds plānotais finanšu līdzekļu izlietojums nepieciešams, lai medicīnas ierīču izmantošana būtu optimāla un pacientiem tiktu nodrošināts plašāks medicīnas pakalpojumu klāsts. Tādējādi publiskas personas kapitālsabiedrība rastu pēc iespējas efektīvāku risinājumu rīcībai ar publiskas personas finanšu līdzekļiem un rīkotos ar tiem likumīgi.

Konkurences padome kā nelabvēlīgu ietekmi medicīnas nozarē atzina arī publisku personu neveiksmīgi veiktās investīcijas, kādas neizdara privātajiem komersantiem piederošās ārstniecības iestādes, jo tās ar pieejamajiem finanšu līdzekļiem rīkojas daudz izsvērtāk un racionālāk atšķirībā no publisku personu kapitālsabiedrībām, kuras neveiksmīgus ieguldījumus segs no publiskas personas piešķirtajiem finanšu līdzekļiem.

¹⁵ Konkurences padomes 23.10.2018. vēstule “Par amatu mājas izveidi”. Pieejama: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/20181011_kvn_jelgavas20pilsetas20pasvaldiba200021.pdf [aplūkota 15.03.2021.]

¹⁶ Konkurences padomes 06.07.2016. vēstule Nr. 1-11/765 “Par veselības nozarē konstatētajām problēmām”. Pieejama: https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/2016_07_06_vm1.pdf [aplūkota 15.03.2021.]

8. Privāto komersantu diskriminēšana, izmantojot normatīvā akta izdošanas tiesības

Publiska persona ar finanšu līdzekļiem var rīkoties nelikumīgi arī netiešā veidā – pieņemot tādu normatīvo regulējumu, kas konkrētajā tirgū diskriminē privātos komersantus. Šādu secinājumu iespējams izdarīt no Konkurences padomes izvērtējuma par Rīgas pašvaldības sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Rīgas satiksme” darbību, sniedzot autostāvvietu pakalpojumus.¹⁷

Minētā pašvaldības kapitālsabiedrība autostāvvietu pakalpojumus nodrošina, pamatojoties uz ārējiem normatīviem aktiem – pašvaldību saistošajiem noteikumiem. Tajos Rīgas dome sev piederošajai kapitālsabiedrībai noteikusi no privātajiem komersantiem, kuri darbojas autostāvvietu pakalpojumu tirgū Rīgā, atšķirīgu normatīvo regulējumu – paredzējusi pašvaldībai piederošajai kapitālsabiedrībai tiesības piemērot lielāku līgumsodu, nekā tikai uz Civillikuma pamata var piemērot privātais pakalpojumu sniedzējs, kā arī paredzējusi tiesības lietot riteņu bloķēšanas iekārtas. Tādējādi ar atšķirīgu normatīvo regulējumu Rīgas dome diskriminējusi vienā tirgū darbojošos pakalpojumu sniedzējus, kā arī nav nodrošinājusi vienlīdzīgu patērētāju tiesisko interešu aizsardzību.

No iepriekš minētā faktiski izriet, ka Rīgas dome ļāvusi tās kapitālsabiedrībai līgumsodu veidā gūt lielākus ienākumus no pakalpojumu sniegšanas, nekā tos varētu gūt privātie komersanti, kā arī ļāvusi efektīvāk iekasēt lielākus līgumsodus, lietojot riteņu bloķēšanas iekārtas. Tādējādi publiska persona rīkojusies nelikumīgi ar finanšu līdzekļiem, jo ļāvusi savai kapitālsabiedrībai tos gūt negodīgas un diskriminējošas konkurences apstākļos.

Kopsavilkums

1. Publiska persona, iesaistoties komercdarbībā, rīkojas ar tās finanšu līdzekļiem un mantu. Lai publiskas personas rīcību ar finanšu līdzekļiem un mantu atzītu par likumīgu, likumīgai un pamatotai ir jābūt publiskas personas iesaistei komercdarbībā. Ja publiska persona komercdarbībā iesaistījusies, neizpildoties likumdevēja noteiktajiem izņēmuma nosacījumiem, uzskatāms, ka publiska persona ir nelikumīgi izlietojusi tās finanšu līdzekļus un mantu, kas ieguldīti komercdarbībā.
2. Pat ja publiska persona iesaistījusies komercdarbībā pamatoti, tās rīcība ar finanšu līdzekļiem uzskatāma par nelikumīgu, ja tā piedāvā savas preces vai pakalpojumus konkrētajā tirgū par nesamērīgi zemu cenu (zem pašizmaksas), jo tādējādi publiska persona savus finanšu līdzekļus vai mantu izlieto neefektīvi. Pat ja preces iegāde vai pakalpojuma saņemšana no publiskas personas par zemāku maksu var padarīt precī vai pakalpojumu patērētājiem finansiāli pieejamāku, tā ir uzskatāma par nelikumīgu finanšu līdzekļu vai mantas

¹⁷ Konkurences padomes 29.11.2017. vēstule Nr. 1-11/1329 “Par autostāvvietu izmantošanas noteikumiem”. Pieejama: <https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/viedoklis51.pdf> [aplūkota 15.03.2021.]; Konkurences padomes 26.02.2018. vēstule Nr. 1-13/274 “Par Rīgas domes izstrādāto saistošo noteikumu projektu “Grozījumi saistošajos noteikumos Nr. 206 “Rīgas pilsētas pašvaldības maksas autostāvvietu apsaimniekošanas un lietošanas saistošie noteikumi””. Pieejama: <https://www.kp.gov.lv/sites/kp/files/viedoklis31.pdf> [aplūkota 15.03.2021.]

izlietošanu, jo tādējādi publiska persona tos nevar izlietot tai noteikto funkciju izpildei – tāpat nevar tos izlietot sabiedrības interesēs.

3. Publiskai personai ir pienākums noteikt maksu par savu pakalpojumu vai precīzi atbilstoši visām faktiskajām izmaksām un ņemot vērā visus veiktos ieguldījumus. Atbilstošas maksas noteikšana nevarēs radīt nepamatotas ekonomiskās un konkurences priekšrocības klientiem, kas no publiskas personas konkrētās preces vai pakalpojumus iegādāsies izmantošanai savā komercdarbībā salīdzinājumā ar citiem privātajiem komersantiem.
4. Publiskai personai iesaistoties komercdarbībā nepamatoti un tādējādi nelikumīgi izlietojot finanšu līdzekļus, pastāv augsts risks deformēt konkurenci, ilgtermiņā negatīvi ietekmēt komercdarbības vidi, izstumjot no tirgus privātos komersantus, ierobežojot patērētāju izvēles iespējas, pieļaujot cenu pieaugumu. Papildus kā nelabvēlīgi ietekmējoši faktori var tikt konstatēti arī tiesību uz vārda brīvību un informācijas pieejamību ierobežojumi gadījumā, ja publiska persona ietekmē tai piederošajā elektroniskajā plašsaziņas līdzeklī publicētos sižetus par pašvaldības darbu, vai tad, ja publiska persona iesaistās reklāmas tirgū un tādējādi izstumj no tirgus privāto plašsaziņas līdzekli (laikrakstu), ierobežojot nacionālās informācijas un diskursa telpu.
5. Publiskas personas netieša nelikumīga rīcība ar finanšu līdzekļiem un mantu var tikt konstatēta arī gadījumā, ja publiska persona izmanto tās tiesības izdot normatīvo aktu un tajā nosaka tādu regulējumu, kas piešķir priekšrocību konkrētā pakalpojuma sniegšanā savai kapitālsabiedrībai, piemēram, nosaka savai kapitālsabiedrībai tiesības iekasēt līgumsodu lielākā apmērā, nekā saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto var iekasēt privātais komersants.